

MED SPETSAD ÖRON

*En handledning om att ta
del av opera och balett, barn
och vuxna tillsammans*

ATT TA DEL av konst och kultur kan vara fantastiskt, livsviktigt och till och med helt nödvändigt både för oss som individer och för vår demokratis överlevnad! Barnkulturforskning visar att barn gärna tar del av scenkonst, och vill diskutera den föreställning de sett. Barn vill, precis som vuxna, bli berörda, speglade, utmanade, inspirerade och få möta nya tankar. Opera och balett bjuder in till magiska världar fyllda av känslor, rörelser och musik. Här talas det direkt till publikens alla sinnen.

Unga Operan har ett fantastiskt uppdrag: att skapa opera och balett som vänder sig till barn och unga utifrån deras perspektiv, erfarenheter och behov. Våra verk är specialskrivna för vår målgrupp och våra föreställningar möter barn och unga, som vi brukar säga, i ögonhöjd.

Kungliga Operan som Sveriges största kulturinstitution bär ett ansvar att öppna nya världar och vara relevant för den unga publiken. Varje år ger vi ett stort antal föreställningar av olika slag. Här varvas humor med allvar, nyskrivet med kända klassiker. Vi vill att så många barn, unga och vuxna som möjligt ska få möjlighet att besöka oss och ta del av det storslagna som sker här. Med den här handledningen önskar vi ge nycklar till hur man kan ta del av scenkonst tillsammans. Vår förhoppning är att du som lärare ska känna dig inbjuden och inspirerad till att besöka Operan med din klass och låta mötet med våra verksamheter vara en del av skolans läroplan. Hos oss är alla välkomna!

Ellen Lamm

KONSTNÄRLIG CHEF UNGA OPERAN

INLEDNING

DEN HÄR HANDELEDNINGEN är tänkt som ett stöd för dig som är lärare och ska besöka Operan med din klass, eller som funderar på att göra det.Handledningen är uppdelad i tre delar: I första delen presenteras konstformerna opera och balett. Här ges information som kan fungera som nyckel till ett aktivt lyssnande för er som publik. Andra delen kretsar kring själva scenkonstupplevelsen och hur konst kan knytas till både lärande och demokrati samt vad forskningen säger om barnpubliken och deras upplevelser av scenkonst. Här berörs även frågor kring hur vuxna kan förhålla sig till att vara publik tillsammans med barn, och skapa utrymme för barns egna tolkningar. I tredje delen finns tips för tiden före, under och efter ert besök, samt förslag på olika övningar att göra i klassrummet både innan och efter ni sett föreställningen.

Vi har tagit fram handledningen med ambitionen att bidra med fördjupad och nyanserad kunskap om att ta del av opera och balett. Den kan med fördel läsas i sin helhet, men det går också utmärkt att göra nedslag efter lust och behov, så som det passar dig och din klass! Vi tror att ju bättre förberedda ni känner er desto mer kan ni alla vila i den konstnärliga upplevelsen och desto lättare blir det att spetsa öronen, barn och vuxna tillsammans.

1.

I SCENKONSTEN
får FANTASIN *och*
EMOTIONERNA
ta PLATS

· 2:a RADEN ·

OPERA OCH BALETT är konstformer som kan ses som en sorts allkonstverk. Här sammanförs en mångfald av konstnärliga uttryck: musik, dramatik, sång, dans, rörelse, och även andra visuella uttryck såsom ljus, kostym, scenografi och rekvisita. Alla delar är viktiga och tillsammans skapar de den föreställning som utspelar sig på scenen, en föreställning som äger rum här och nu. Även om artister och musiker har repeterat länge, och alla medverkande samarbetar för att framföra föreställningen just så som man kommit överens om, blir två föreställningar aldrig helt identiska. De framförs med publiken i rummet, och då kan i princip vad som helst hända!

FINKULTUR?

BÅDE BALETT OCH OPERA anses idag av många tillhöra den så kallade finkulturen fast så har det faktiskt inte alltid varit utan båda konstformerna kommer ur en mer folklig kulturtradition. Att konstformerna integrerades i hovet under 1700-talet har antagligen påverkat förflyttningen av deras status i samhället, från folklig kultur till konst med stort K för de kungliga och de rika. Konstformernas uttryck i sig är dock varken det ena eller det andra, och sammanhanget kring dem är i förändring. Idag behöver man inte klä upp sig för att ta del av opera och balett. Det finns ingen klädkod eller andra krav på social tillhörighet eller förkunskap. Alla är lika välkomna till Operan.

OPERA

– Där känslorna flödar

KUNGLIGA OPERANS KÖR & SOLISTENSEMBLE

KUNGLIGA OPERANS KÖR bildades 1773 och har sedan dess varit en fast del av Operans konstnärliga verksamhet. Idag består kören av 54 korister från många olika länder. Kören består av åtta olika stämmor vilka kallas första sopran, andra sopran, första alt, andra alt, första tenor, andra tenor, första bas och andra bas. Det brukar vara sex till åtta körsångare i varje stämma, och tillsammans bildar de Kungliga Operans kör som sjunger och agerar i Operans olika uppsättningar och konserter. I operaföreställningar medverkar även sångsolister. Solister har bärande roller och sjunger ensamma eller tillsammans med andra solister i exempelvis duetter och ensembler. Operans solistensemble består av ca 15 sångare. Därutöver anlitas svenska och utländska gästsolister regelbundet.

OPERA ÄR MUSIKDRAMATIK. Text och musik skapar tillsammans en scenisk berättelse med olika karaktärer och ofta en tydlig intrig, men i stället för att talas så sjungs dialogen. Operasång är akustisk och når ut över den stora orkestern tack vare sångarnas specialtränade röster och särskilda sångteknik. Oftast sjungs vuxenoperor på verkets originalspråk, och i de fall sången är på andra språk än svenska syns en översättning i en textmaskin ovanför scenen. Även musiken förstärker och ger nycklar till karaktärernas inre liv. Vidare driver musiken liksom texten (librettot) berättelsen framåt. En berättelse som kan vara lika lättsam och humoristisk som den kan vara en nattsvart tragedi.

Ofta upplevs det sceniska och musikaliska uttrycket i opera som förhöjt, som att det som spelas upp sker långt ifrån vår vanliga vardag. Man kan se det som att opera som konstform har sin egen realism, att berättelsen och gestaltningen lever i en egen verklighet. Exempelvis kan tiden vara uppbruten och plötsligt stå still: en aria, en längre solosång, som uttrycker en karaktärs känslotillstånd eller dilemma, får handlingen att stanna upp. Snarare än att enbart fokusera på en framåt drivande intrig får olika känsloladdade ögonblick ta plats i operans unika värld.

Många operor gestaltar starka känslor och dramatiska händelser. Teman som svartsjuka, hämnd och kompromisslös kärlek är vanligt förekommande på operascenen och inte sällan är en oundviklig död central för berättelsen. Med en sådan beskrivning kan man tro att operavärldens dramatik kanske är för tung för en ung publik, men barnpubliken vill bli tagen på allvar. Föreställningar får gärna beröra allvarliga ämnen och stora känslor.¹

BALETT

– när kroppen berättar

KUNGLIGA BALETTEN

KUNGLIGA BALETTEN ÄR Sveriges största danskompani och det enda i Sverige som dansar både klassisk balett och modern dans. Det är dessutom ett av världens äldsta balettkompanier. Kompaniet består av 70 dansare, ungefär lika många kvinnor som män, som kommer från hela världen. Det krävs en lång utbildning för att bli balettdansare och de flesta börjar redan utbilda sig som barn, exempelvis på Kungliga svenska balettskolan. Kungliga Baletten börjar sin arbetsdag med morgonskola, ett 90 minuter långt träningspass för att förbereda sig för dagens som kommer där de övar på teknik, styrka och smidighet. Arbetsdagen fortsätter sedan med repetitioner under dagen och föreställning till kvällen.

BALETT ÄR SCENISKA berättelser gestaltade genom dans och musik. En balettföreställning kan beskrivas som en ordlös musikteater där dansarna uttrycker känslor och viljor med rörelser och mimik. Det är ofta en tydlig historia som gestaltas, exempelvis har flera klassiska sagor såsom Askungen och Törnrosa omarbetats för balettscenen. Precis som med opera är musiken och kompositionen drivande och förstärker dramat samt karaktärernas handlingar och känslor.

Kostymen, kläderna artisterna har på sig, är viktig i all scenkonst men inte minst i balett. Kostymen uttrycker inte enbart karaktärernas status eller under vilken historisk period berättelsen äger rum, utan kläderna fungerar också som en förlängning av kroppens rörelser. Exempelvis är dansarnas tutu, en klassisk balettkjol bestående av många lager tyll, konstruerad så att den faller långsamt för att på så sätt förlänga det vi ser av ett hopp. Kostymen blir en del av dansen, och inte sällan har världsberömda modeskapare gjort kostymer till balettföreställningar.

Klassisk balett är regelstyrd och bygger på samma system i hela världen. Dansen utgår från fem positioner som genom olika variationer och sammansättningar skapar en unik koreografi för varje specifik balettföreställning.

Unikt för balett som konstform är även tåspetsdansen i vilken främst kvinnliga dansare dansar på tå så det nästan ser ut som om de svävar fram över golvet. På många sätt är balett en visuellt orienterad konstform fylld med häpnadsväckande trick och vackra rörelser som kräver många års träning att kunna utföras.

MUSIK

– *dramats motor och stämningsskapare*

GEMENSAMT FÖR OPERA och balett är musikens betydelse. Musiken finns där för dramat: den underbygger karaktärernas känslor och handlingar samt driver berättelsen framåt. Musikens komposition och hur den framförs ger den sceniska berättelsen struktur och form och talar om för publiken vad som händer i föreställningen. Man kan kalla det musikalisk dramaturgi. Det kan handla om allt från återkommande melodier och musikaliska teman till rytm, tempo och inte minst variationer i musikens kraft och volym – även tystnaden berättar något. Unikt för både opera och balett är dessutom att föreställningarna framförs akustiskt. Sången och musiken når publiken genom sångarnas teknik och instrumentens resonans, och känns inte bara på ett emotionellt plan utan märks rent fysiskt i rummet och kroppen genom vibrationer och ljudvågor.

Musiken betyder något alldeles unikt för konstformerna opera och balett, men den medför också begränsningar. Till skillnad från talteater där det ofta finns utrymme för improvisation och direkt interaktion med publiken är dessa möjligheter generellt mer begränsade inom de musikdrivna konstformerna. Musiken är komponerad i minsta detalj där just de precisa växlingarna i rytm, dynamik och pauseringar är centrala aspekter och utgör själva grunden för den sceniska berättelsen. Detsamma kan man säga om koreografin och rörelsernas minutiösa precision. Att det sällan förekommer direkt publikkontakt eller direkt respons på publikens reaktioner på scenen betyder dock inte att artisterna inte känner av publiken eller önskar ett samspel mellan scen och salong. Samspelet sker genom musiken, med spetsade öron både på scen och i salongen.

KUNGLIGA HOVKAPELLET

KUNGLIGA HOVKAPELLET ÄR en av världens äldsta orkestrar med 500 år gamla anor. Dessutom är den Sveriges största med över 100 musiker. Liket andra stora orkestrar består Hovkapellet av fyra olika sektioner: stråk, träblås, bleckblås och slagverk, samt ibland andra instrument som exempelvis harpa, piano och celesta. Orkestern spelar akustisk musik och leds av en dirigent i samarbete med orkesterns konsertmästare. Ofta syns inte orkestern eftersom den sitter gömd i orkesterdicket framför scenen. Är man nyfiken kan man gå fram till diket och försiktigt kika ner i god tid innan föreställningen börjar eller i pausen, bara man inte stör musikerna som arbetar därnere.

2.

KONST *ger*
PERSPEKTIV
på LIVET

MÖTET MED OPERA och balett erbjuder barn såväl som vuxna en vidgad värld, mångtydig och överraskande, och kan också bidra till en djupare förståelse för samhället i stort och smått. Konstverket utgör en demokratisk mötesplats.² Genom scenisk och musikalisk gestaltning förmedlas berättelser som speglar och ger perspektiv på vår samtid eller historia. Det är berättelser som kan beröra och uppröra, som kan inspirera till existentiella funderingar och diskussioner, och inte minst kan opera och balett egga den livsviktiga fantasin och hjälpa oss att vidga våra vyer. Föreställningar är också berättelser, och sätt att berätta på, som kan knytas till läroplanen och ett flertal skolämnen, inte bara estetiska ämnen utan även exempelvis samhällskunskap och historia med flera.

Ett besök på Operan kan dessutom fungera som en behövlig paus från vardagen, ett andrum som bidrar med ny energi och inspiration, både för den enskilda eleven och för klassen som kollektiv. Deltagande i konstnärlig verksamhet har positiva effekter på människans hälsa och välbefinnande.³ Den gemensamma scenkonstupplevelsen, och den känsla av samvaro och tillhörighet som uppstår i salongen, kan därmed ha en positiv inverkan både på elevens och klassens välmående.

BARNES RÄTT TILL *konst och kultur*

BARN HAR I enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 31, rätt att ta del av konstnärligt och kulturellt liv. Skolan som institution har en mycket betydelsefull roll i arbetet med att på ett demokratiskt och likvärdigt sätt förmedla kultur till alla barn. Kulturinstitutionerna kan å sin sida hjälpa skolor att vidga och kontextualisera lärande genom dans, musik och sång och erbjuda berättelser och perspektiv för elever och lärare att förhålla sig till och ta intryck av.⁴ Vi, kulturinstitutionen och utbildningsinstitutionen, har alltså ett gemensamt ansvar att tillgodose barnets rättigheter.

Barns rätt till konst och kultur är starkt förknippad med konventionens övriga rättigheter såsom yttranderätt, tankefrihet, föreningsfrihet och rätten till liv och utveckling.⁵ Att tillgodose barns rätt till konst och kultur handlar om att ge barn möjlighet att uttrycka identitet, skapa mening och tänka fritt. Barn har med andra ord rätt att utveckla och använda sig av sina demokratiska förmågor genom att ta del av konst och dess unika språk.

KONSTENS SPRÅK

ATT TA DEL av en föreställning kan ses som kommunikation, ett samtal mellan verk och publik, men inte ett samtal uttryckt enbart genom ord. Scenkonsten talar ett eget språk – konstens språk. Att ge elever möjlighet att utveckla och bemästra detta språk genom ett flertal konstnärliga upplevelser kan förstås i termer av *litteracitet*. Elevers litteracitetsutveckling innebär i dagens komplexa värld mer än läs- och skrivinläring, och omfattar alla de sätt människan tar sig an och uttrycker sin förståelse för omvärlden, som exempelvis genom konst, musik och sceniskt berättande.⁶ Genom att kontinuerligt ta del av olika konstnärliga uttryck ges elever således möjlighet att utveckla kommunikation på flera sätt – inte bara en verbal kommunikation, utan även en sinnlig och kroppslig sådan.

TOLKNING OCH FÖRSTÅELSE

– *frågor utan svar*

VAR OCH EN förstår och tar till sig scenkonst på sitt sätt. Vi har alla olika förförståelse, och de erfarenheter vi som individer har med oss färgar av sig på vår upplevelse och tolkning av en föreställning. För vissa är detta kanske första gången de ser opera eller balett, det kanske är första gången de hör en orkester spela levande musik. Bara det att kliva in i Operans överdådiga byggnad kan kännas gränsöverskridande! Andra är kanske mer förtroliga med konstformerna på grund av tidigare erfarenheter av teaterbesök eller eget musicerande och dansande på fritiden eller i skolan. Det finns dock inga krav på förkunskaper för att kunna ta del av vare sig opera, balett eller klassisk musik, och hos oss är även den mest ovana publik välkommen. Detta välkomnande gäller även lärare och pedagoger. Vuxna har också olika förförståelse, och lärare behöver inte besitta någon särskild expertis för att kunna gå på opera och balett med sina elever.

Att ta del av opera och balett handlar om att delta, uppleva och tolka, och ofta ställer scenkonsten fler frågor än den ger svar. Många vuxna lägger dock gärna vikt vid huruvida elever har *förstått* en föreställning. Begreppet förståelse blir då synonymt med att något förväntas vara begripligt. Fokus hamnar på om eleverna har förstått föreställningens intentioner och tolkningen begränsas till en fråga om rätt och fel.⁸ Yngre barn i förskolan och lågstadiet verkar dock inte bry sig särskilt om dessa förväntningar och skapar ofta sina egna tolkningar utifrån sina referensramar. De äldre barnen däremot har lärt sig att förståelse, i betydelsen att man har begripit vad en föreställning handlar om, uppskattas av vuxna. I synnerhet märks det i undervisningssammanhang där normer om rätt och fel svar är vanligt förekommande.⁹ Att ha förstått en föreställning betraktas som en lyckad scenkonstupplevelse.¹⁰

Men det finns inga rätt eller fel svar när man tar del av opera och balett utan alla konstformer talar ett eget språk där begriplighet sällan, om någonsin, står i fokus. Lärarens uppgift blir då istället att vidga innebörden av förståelse och stimulera till öppenhet för det oväntade och obegripliga men förnimbara.¹¹ Forskning visar också på att det kan upplevas befriande för de äldre eleverna att släppa just kravet på begriplighet för en stund.¹² Ett lustfyllt möte med scenkonsten kan stimuleras genom att läraren uppmuntrar till nyfikenhet och förundran.

BARNS OCH UNGAS *upplevelser av scenkonst*

OFTA SKILJER SIG barns och ungas sätt att ta till sig en opera- eller balett-föreställning från den vuxnas, och som vuxen är det ibland lätt att missbedöma barns reaktioner och stämningen i salongen. Alla individer upplever och reagerar på opera och balett på sitt sätt och utifrån sina personliga erfarenheter och referenser, men mycket forskning visar att det finns vissa återkommande mönster i den unga publikens sätt att ta till sig scenkonst.¹³ Att vara medveten om dessa kan hjälpa den medföljande vuxna att bättre läsa av sina elever och stödja dem i deras upplevelser.

När ljuset släcks ljuder salongen av allt ifrån ett stilla mummel till öronbedövande visslingar. Det verkar finnas ett stort kollektivt behov av att ge hörbara bevis på sin existens i skydd av mörkrets anonymitet. Men efter ett bestämt cymbalslag och under det att sångarna intar sina positioner på scenen förflyttas intresset från salongen till scenen.¹⁴

Barnen ler, några blir blyga i detta första möte med föreställningen och fortsätter in i rummet med försiktiga steg. Andra börjar digga till musiken och engageras lite extra; "Det är fett coolt!" säger ett barn varpå kompiserna fortsätter "Det kommer bli succé!"¹⁵

Den unga publiken kommunicerar ofta direkt med det som händer på scen. Det kan ske genom olika verbala eller fysiska uttryck. Barn och unga reagerar generellt mer fysiskt på scenkonst, dans och musik än en vuxen publik.¹⁶ Att ett barn har svårt att sitta still och behöver röra lite på sig behöver därmed inte vara ett uttryck för att barnet har tråkigt eller svårt att koncentrera sig utan det kan lika gärna vara ett sätt att ta till sig föreställningen. På liknande vis kan fniss och skratt vara ett sätt för en ung publik att hantera dramatiska händelser, tabun och starka känslor på scen.¹⁷ Det kan också vara ett tecken på att det känns nervöst att gå på opera och balett, och reaktionerna i salongen kan ibland vara riktade mot klasskompisar, lärare eller själva situationen i rummet snarare än mot föreställningen i sig.¹⁸

För många barn och unga är besöket på Operan mer än bara föreställningen. Det är snarare som ett händelseförlopp som börjar innan man ens kommit till själva Operan och som kan hålla på långt efter föreställningens slut.¹⁹ Resan till och från Operan eller vem man fick sitta bredvid i salongen kan vara minst lika central för barnens upplevelse som själva föreställningen, vilket kommer till uttryck i deras olika reaktioner.

... reaktioner som utrop, skratt, fniss, och visst samtal där jag inte uppfattade hela innehållet men som jag tolkar inte hade med själva uppsättningen att göra då de eleverna tycktes rikta sin uppmärksamhet mot sina egna relationer sinsemellan, eller – lika möjligt – mot sina och sina klasskamraters reaktioner på det som tilldrar sig på scenen.²⁰

Där en vuxenpublik ofta väntar med sina kommentarer och reflektioner till efter föreställningen är många barn mer impulsiva och direkta i sina tyckanden och personliga associationer.²¹ Ofta är reaktionerna på musiken spontana och det händer att publiken börjar följa musiken på olika sätt med kroppen, vissa kan även börja sjunga med. Publiken kan också reagera på operasångens kraft, i synnerhet de höga tonerna, genom att fnissa eller hålla för öronen. Detta betyder dock inte att de nödvändigtvis upplever obehag eller inte tycker om sången utan är snarare en lekfull reaktion på det starka uttrycket.²² Även dans sätter sig gärna i kroppen som en känsla eller rörelse.²³

Under observationerna händer det vid flera tillfällen att barnen håller sig för öronen första gången som operasångarna börjar sjunga. Men det är bara en första reaktion och snart tar de bort händerna igen. Det händer också att barnen håller sig för öronen när sångarna tar de högsta tonerna. Men det är sällan ett uttryck för obehag. Snarare är det något som får barnen att lysa upp och söka kompisarnas blick. Ibland hörs viskningar "vad högt" eller bara fniss.²⁴

Barnpubliken är också ofta visuellt orienterade och visar stort intresse för exempelvis scenerier, koreografier, scenografi, ljus och tekniska lösningar.²⁵ Alla kanske inte gillar opera eller balett, eller den specifika föreställningen, men ofta finns det någonting som är av intresse även för den mest skeptiska.

På den direkta frågan vad de tycker om musiken säger några:

”Jättebra, man kunde nästan somna.”

”Musikstilen, jag tänker jag brukar inte lyssna på sånt liksom, jag brukar lyssna på nått liksom mer ljud, lite rock så där [...]

Mina föräldrar skulle gilla den.”

(...)

*”Den var rolig och skön att lyssna på, när han slog så där”
och menar slagverken.²⁶*

*Inte bara antalet är klurigt utan även storleken – litenheten
– som de vuxna artisterna iscensätter(...):*

”Jag vet inte hur dom blev så korta.” konstaterar ett barn.

”Nej, hur blev dom så korta?” undrar jag.

”Om en är lång så kanske den lagt papper i skorna” föreslår en.

*”Jag vet!! Jag vet... du vet dom där modellerna, väggarna och
allt det [är stort], då blir de små”.*

*”Och det är folk som sitter bakom väggen och när dom tog
tekopparna som gav dom dom, för jag såg en hand!!”*

”Jag med!”

”Ja exakt, och kopparna var ju jättestora”, instämmer jag.

”Och dom hade gjort allting så stort att man skulle tro att dom var små”.

”Särskilt fåtöljen!”²⁷

ATT VARA PUBLIK

tillsammans

I ALL SCENKONST, såsom scenkonstföreställningar och konserter, har även publiken en avgörande roll. Publiken är snarare aktiva deltagare än passiva åskådare och påverkar den kommunikation som uppstår mellan verket på scenen och publiken i salongen. Därmed påverkar publiken även varandras upplevelser. Att ta del av en opera- eller balettföreställning är en kollektiv händelse: fastän varje individs upplevelse är subjektiv delas den med de andra i rummet. Att ta del av opera och balett handlar med andra ord både om närvaro och samvaro. En närvaro och samvaro där även medföljande lärare ingår, och många barn uttrycker att de gärna delar sin scenkostupplevelse och sitt fokus med den medföljande vuxna. När lärare och elever upplever tillsammans kan en mer horisontell relation ta form. Eleven känner sig bekräftad, och att som elev få se sin lärare i annat ljus har en positiv inverkan på den konstnärliga upplevelsen.²⁸ Som medföljande vuxen gäller det att skapa utrymme och bra förutsättningar för elevernas deltagande och tolkningar genom att frånga krav på begriplighet och uppmuntra till ett aktivt, gemensamt lyssnande, utåt såväl som inåt. Ett lyssnande där både den sceniska berättelsen, rummets vibrationer och individens associationer får ta plats.

3.

FÖRBEREDELSE,
på OPERAN och
EFTERARBETE

ATT TA DEL av opera och balett handlar om att vara publik tillsammans, barn som vuxna, klasskompisar som okända. Vi rekommenderar er att spetsa öronen, ge er hän till musikens berättande och följa med dit den tar er!

Här kan olika förberedelser vara till hjälp. Den konstnärliga upplevelsen kan dessutom genom samtal, reflektioner och efterarbeten i klassrummet fortsätta att fördjupas långt efter ni lämnat Operans salong.

INFÖR ERT BESÖK – *förbered er tillsammans*

ALLA TAR DEL av scenkonst utifrån sin unika förförståelse och har rätt till sin egen tolkning och upplevelse. Att göra vissa förberedelser tillsammans bör däremot inte underskattas och vi rekommenderar er att avsätta lite tid för detta innan ert besök. På så sätt är ni alla bättre förberedda på vad som ska hända. Tydlig information och en bredd av olika förberedelser ger eleverna verktyg att lättare ta till sig föreställningen. De kan då mer direkt öppna sina sinnen för den konstnärliga upplevelsen, utan att behöva ställa sig frågor om var de hamnat eller vad det är som pågår i scenrummet.²⁹ Ni kan till exempel lyssna på musik, gå igenom *Unga Operans ordlista* eller titta på vår webbserie *Det magiska huset* för att bekanta er med hur arbetet bakom en föreställning kan se ut. Att göra eleverna förtrogna med scenkonstgenrens begrepp, form och process bidrar till deras förståelse av vad en balett- eller operauppsättning är och ger dem möjligheter att sätta ord på sina upplevelser senare. Ofta finns det även en egen lärarhandledning till den specifika uppsättningen – kika gärna på den! Det kan även vara bra att delge eleverna praktisk information om vart ni ska, resväg, föreställningens handling och längd, samt vad det är ni ska se för något.

Information 2025-2026
**Det här är din biljett till
KUNGLIGA OPERAN**

Vilse
Teaterhuset
Sveavägen 100
171 22 Stockholm

Webb
08 700 2000
www.konoperan.se

NÄR NI ÄR PÅ OPERAN

– *gemensam närvaro med spetsade öron*

NÄR NI ÄR på Operan kan det vara bra att påminna eleverna om att lyssna med kropp och sinne, vara uppmärksamma på detaljerna samt bejaka de associationer och känslor som väcks, även om de till en början kan kännas udda.

Engagemang och nyfikenhet smittar av sig och som lärare blir ditt intresse i besöket och föreställningen vägledande för dina elever.³⁰ Hos oss är även du som lärare publik. Rikta fokus mot den konstnärliga upplevelsen och var med i upplevelsen! Fråga gärna publikvärdarna på plats om det är något ni undrar, de vet det mesta om Operahuset och föreställningen. Som publik och medföljande vuxen intar du en dubbelroll och som lärare känner du dina elever bäst. Märker du att någon behöver extra stöd för att hantera situationen i salongen, så håll dig nära den personen. Självklart ska de inte störa vare sig föreställningen eller varandra, men var försiktig med att begränsa elevernas olika reaktioner, t.ex. utrop eller kommentarer, för snabbt. Barn och unga som besöker Operan får uppleva, delta och reagera på sina unika sätt så länge det inte stör dem som framträder eller publiken. På ett sätt kan man tänka att barnpublikens tendens att reagera direkt och fysiskt kan ses som ett uttryck för en sinnlig närvaro som den vuxna publiken kanske kan lära sig något av.

EFTER BESÖKET

– *tid för eftertanke och fördjupning*

VI REKOMMENDERAR ER att göra ett efterarbete tillsammans i klassrummet efter ni sett föreställningen. Det kan bidra till ett utbyte av perspektiv och en fördjupad förståelse av både den individuella och den kollektiva scenkonstupplevelsen. Detta gäller även om man inte tyckte om föreställningen eller störde sig på vissa saker – det kan även vara fruktbart att diskutera det som man inte uppskattade, och ofta går publikens åsikter och tolkningar isär. Ett nyanserat efterarbete fördjupar den konstnärliga upplevelsen, ger plats för eftertanke och kan väcka nya frågor och funderingar hos både elever och lärare. Frågå fokus på begriplighet och bejaka i stället det som eleverna tagit fasta på och finner meningsfullt. Finns det en lärarhandledning ta gärna hjälp av den.

Förslag på förberedande **SAMTAL och ÖVNINGAR**

LYSSNA PÅ OPERA OCH BALETTMUSIK TILLSAMMANS!

KUNGLIGA OPERAN HAR en profil på Spotify med massor av olika tips på musik och spellistor (se under *Lästips & länkar*). Välj gärna lite olika spår därförån och spela upp ett musikstycke i taget. Stanna där du tycker det passar.

Samtala i par, grupper eller helklass:

- Vilka instrument hör ni?
- Hur låter de olika instrumenten, och vilka melodier skapar de var för sig och tillsammans?
- Vilka känslor och stämningar uttrycker musiken? Är den kraftfull, svag, festlig, romantisk eller otäck – eller något helt annat?
- Vad tror ni musikstycket handlar om, vad tror ni händer i baletten eller operan när musiken spelas?
- Tycker ni om musiken?

HUR EN FÖRESTÄLLNING BLIR TILL – VAD VET VI, VAD VILL VI TA REDA PÅ?

HUR SCENKONST SKAPAS kan variera och processen från start till slut är aldrig helt den samma. Inte desto mindre finns det vissa sätt att arbeta på som ofta återkommer, och scenkonst är alltid beroende av ett samarbete mellan flera personer med olika arbetsuppgifter och konstnärliga funktioner.

Skriv ner allt ni vet om hur man skapar en opera- eller balett- uppsättning. *Vem och vad behövs för att en föreställning blir till och kan möta publik?* Gör förslagsvis en stor tankekarta på tavlan. Ta därefter reda på vad ni inte vet men gärna vill veta mer om. Ni kanske undrar hur lamporna styrs, hur orkesterns medlemmar vet vad de ska spela eller vem som bestämmer hur kostymkläderna ska se ut? För att få svar på era frågor leta gruppvis fram information på nätet eller använd er av avsnitt ur *Det magiska huset* (se under *Lästips & länkar*). Ni kan också ta hjälp av *Unga Operans ordlista på sidan 38*.

FRÅGOR ATT UTGÅ IFRÅN I ERA UNDER- SÖKNINGAR OCH DISKUSSIONER

- Vilka olika yrkesgrupper jobbar med en scenkonstföreställning?
- Vad gör de olika personerna? Vad gör exempelvis en koreograf, en rekvisitör, en ljus tekniker eller en musiker?
- Varför är deras arbete viktigt för föreställningen? Vilken effekt på föreställningen har till exempel ljud, smink och scenografi?
- Vad betyder det att en föreställning repeteras?
- Hur länge repeterar man och varför gör man det?
- Vilken roll kan publiken spela i tillblivelsen av en föreställning?

FÖRSLAG PÅ EFTERARBETE

och fördjupande övningar

MINNESRUNDA – EN GEMENSAM UPPVÄRMNING

SOM UPPVÄRMNING FÖRESLÅR vi att ni börjar med en kort minnesövning. Be varje elev rita eller skriva ner ett minne från föreställningen. Det kan vara allt från en liten detalj till en längre scen eller sång. Gå därefter ett varv och låt alla presentera sitt minne för resten av klassen. Ibland kan det vara bra att även låta eleverna dela med sig av sina minnen två och två innan ni tar en gemensam runda.

METOD FÖR EFTERSAMTAL – BESKRIVA, TOLKA, ASSOCIERA

ETT BRA SÄTT ATT påbörja ett samtal är genom att först *beskriva* så objektivt som möjligt vad ni har varit med om genom att besvara frågor som:

- Hur såg scenrummet ut? Vilka saker och möbler såg ni på scenen?
- Hur såg ljuset ut?
- Hur såg de olika sångarna/dansarna ut?
- Vad gjorde de? Hur rörde de sig?
- Hur lät musiken?
- Vilka instrument hörde ni?

Sedan kan ni börja *tolka* det som utspelade sig under föreställningen. Påminn gärna eleverna att alla är fria att göra sina egna tolkningar, och kom ihåg, det finns inga rätt eller fel!

- Vad handlar föreställningen om?
- Vilka är personerna som är med i berättelsen?
- Varför gjorde de olika personerna så som de gjorde?
- Vilka känslor och viljor uttrycker de olika sångpartierna eller dansrörelserna?
- Vilka meningar i librettot är särskilt viktiga för berättelsen?
- Vad gestaltar musiken?
- Vad tror ni föreställningen vill berätta?

Slutligen kan samtalet bli mer *associativt* och personligt.

- Vilka frågor eller känslor väcker föreställningen hos dig?
Får den dig att tänka på något speciellt?
- Fanns det delar av föreställningen du kände igen dig i?
Vilka och på vilket sätt?

NORMKRITISK SCENKONSTANALYS

OPERA OCH BALETT är berättelser som vill förmedla något till sin publik. Det kan vara allt från en känsla till ett budskap eller en förklaring. Det betyder också att föreställningarna ger uttryck för olika normer, medvetet eller omedvetet. Vad som anses som sant, naturligt och normalt respektive avvikande i ett samhälle eller en grupp varierar mellan olika platser, tider och kulturer, och att ifrågasätta normer och det som tas för givet kan bidra till utveckling och förändring – i det stora och det lilla. Att utgå från musikdramatiska gestaltningar och berättelser för att diskutera normer och normernas olika påverkan på människor, natur och samhälle kan vara både inspirerande och ögonöppnande.

Börja med att diskutera vad som menas med normer på ett mer generellt plan.

- Vilka normer känner ni till från er vardag?
- Varför tror ni de finns?
- Vad är fördelarna och nackdelarna med normer?
- Hur kan normer förändras? Vem kan förändra dem?

Därefter riktar ni fokus mot opera- eller balettföreställningen.

- Vilka normer förekommer i berättelsen på scen?
- Vad anses som normalt respektive avvikande i berättelsen?
Vem gör till exempel vad?
- Görs det skillnad på exempelvis kön, sexualitet, etnicitet, klass eller ålder? Hur då?
- Vad och vem har hög status, och vad och vem har låg status?
- Hur ser olika karaktärer ut och hur rör de sig?
- Kretsar föreställningens tematik kring normer och det att vara normbrytande eller avvikande, eller framställer föreställningen denna uppdelning som självklar?
- Upprätthåller eller ifrågasätter föreställningen vissa normer?
Vilka i så fall? Finns det till exempel normer för hur olika personer ser ut, rör sig eller sjunger, och bekräftar eller problematiserar föreställningen dessa? Är det bra eller dåligt, tycker ni?

SKAPA EGNA SCENKONSTBERÄTTELSE

BERÄTTANDE KAN TA sig många uttryck och former och är viktigt ur ett demokratiskt perspektiv. Att arbeta med konstnärligt berättande kan ge elever möjlighet att utmana sina invanda sätt att uttrycka sig samt ge dem chans att utveckla sin egen röst och berätta just det som eleven finner meningsfullt och viktigt.

Ta inspiration från föreställningen ni har sett.

- Finns det ett tema, en känsla eller en person som väcker särskilda associationer hos er och som ni vill utveckla vidare till en egen berättelse?
- Vad vill du berätta om? Hur vill du berätta det?

Varje elev skapar en egen berättelse. Berättelsen kan skrivas som en monolog, alltså som en text som framförs av bara en person. Då kan det till exempel vara som inre tankar och känslor man säger eller sjunger högt, eller lite som ett tal riktat mot publiken. Berättelsen kan också skrivas som en dialog, ett samtal, mellan två eller flera personer. Eller så är berättelsen en beskrivning av olika handlingar och händelser, likt balettens libretto. Då är det ingen som säger eller sjunger något utan berättelsen gestaltas sedan med kroppen.

Om ni vill kan ni gå vidare i arbetet med berättelserna och ge dem liv genom att framföra dem som sceniska berättelser i klassrummet. Ni kan välja att repetera innan eller bara köra direkt och testa er fram tillsammans. Kanske vill ni också använda er av rekvisita, kostym, ljus och ljud?

Avsluta med applåder.

AVSLUTNING

DENNA HANDELEDNING HAR gjorts med en förhoppning om att den kan fungera som ett stöd för dig som ska besöka Operan med dina elever så ni alla kan få en så bra och lustfylld upplevelse som möjligt. Vi har gett en kort introduktion till konstformernas särdrag och hur man som publik kan uppmärksamma och bejaka dessa. Vi har även berört scenkonstens lärandedimensioner, barns och ungas möte med opera och balett och gett tips och förslag på förberedelser och efterarbete.

Opera och balett, scenkonst, musik och andra kulturuttryck har förmågan att tala till alla åldrar, unga som vuxna. Konst kan väcka förundran, hos både barn och vuxna. Denna förundran kan stimuleras och uppmuntras aktivt av lärare.³¹ Det handlar om öppenhet och lyhördhet inför det oväntade, både vad gäller konstverkets uttryck samt barns yttringar i relation till verket. Det handlar kort och gott om att ta del av en upplevelse tillsammans, barn och vuxna, med spetsade öron.

LÄSTIPS & LÄNKAR

UNGA OPERANS WEBBSERIE

Det magiska huset, tillgänglig gratis på operan.se. Här finns det även särskilda handledningar till varje avsnitt att ladda ner.

Scanna QR-kod för mer info.

KUNGLIGA OPERANS SPOTIFYPROFIL

<https://open.spotify.com/user/kungligaoperan>

Scanna QR-kod för mer info.

RAPPORTEN

Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola av Margareta Aspán, 2020.

Forskaren Margareta Aspán har följt det treåriga projektet *Att växa genom skapande*, ett samarbete mellan Unga Operan, Smedhagsskolan och Wallenius Lines som hade fokus på konstnärlig verksamhet i skolan. Rapporten belyser bland annat samverkan mellan scenkonst och skola, barns delaktighet och lärande samt elevernas olika upplevelser av projektets diverse moment.

RAPPORTEN

Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter opera-uppsättningen Min mamma är en drake av Manilla Ernst, 2016.

Rapporten utgår från föreställningsobservationer, barnteckningar samt intervjuer med barnpubliken och undersöker barns möte med opera. Manilla Ernst, magister i barnkultur, lyfter barns upplevelser och värderingar av föreställningen *Min mamma är en drake* och visar på barnpublikens olika intressen och sätt att ta till sig och kommunicera med opera som konstform.

Båda rapporterna samt andra publikationer från Unga Operan finns att ladda ner gratis på Unga Operans hemsida under fliken Fördjupning.
<https://www.operan.se/skola>

SKAPANDE SKOLA

<https://www.operan.se/skapandeskola>

Scanna QR-kod för mer info.

PRAKTISK INFO INFÖR ETT BESÖK PÅ OPERAN

<https://www.operan.se/infor-ditt-besok>

UNGA OPERANS *ordlista*

AKUSTISK SÅNG OCH MUSIK – sång och musik som framförs och hörs utan hjälp av mikrofoner eller förstärkning.

ARIA – solosång inom opera. (En person sjunger)

DIRIGENT – person som leder orkester, kör och sångare så de spelar tillsammans som en enhet. Det är dirigenten som bestämmer hur musiken ska framföras, till exempel hur snabb/långsam eller svag/kraftig musiken ska vara.

DUETT – sång eller musik framförd av två personer.

KOMPOSITION – ett musikverks form och uttryck. Personen som skapar en musikkomposition kallas kompositör. En kompositör skriver precis som en författare berättelser, men där författaren skriver med ord skriver en kompositör berättelser med hjälp av musik, olika toner, rytmer och melodier.

KOREOGRAFI – en skapad dans som består av olika steg, positioner och rörelser. Personen som kommer på och skapar dansen kallas koreograf. Koreografen ska också kunna visa och beskriva koreografin så dansarna vet hur den ska utföras på scen.

KOSTYM – sångarnas och dansarnas olika kläder på scen.

LIBRETTO – texten till musikdramatiska verk som opera och balett.

ORKESTERDIKE – spelplats för orkester och dirigent i ett operahus. Orkesterdikedet är nedsänkt och placerat mellan scenen och salongen vilket gör att orkester och dirigent nästan inte syns för många i publiken.

OUVERTYR – ett kort musikstycke som orkestern spelar som öppning till en opera- eller balettföreställning.

PAS DE DEUX – en dans inom balett för två dansare. Ofta är det en kvinnlig och en manlig dansare som dansar tillsammans. Pas de deux är ett kännetecken för klassisk balett.

REKVISITA – alla lösa föremål som är med i en föreställning, till exempel möbler och saker i olika storlekar. Rekvisitan är med och skapar en viss stämning eller miljö på scen. Ibland kan en rekvisita också vara central för en berättelse, till exempel finns det berättelser där en bok, en ring eller en leksak är särskilt viktig.

(ATT) REPETERA – att öva och träna in musik, sång och dans till en opera- eller balettföreställning. När man repeterar finns det också möjlighet att testa sig fram och pröva att göra scener på olika sätt. När alla kan och vet vad man ska göra, har föreställningen repeterats klart och kan möta sin publik.

SCENOGRAFI – hur det ser ut på scenen. Scenografin bygger upp det rum eller den miljö som berättelsen utspelar sig i. Scenografin skapar stämningar och kan också berätta om platsen eller tiden för berättelsen, exempelvis en mystisk natt i skogen eller en festlig balsal på ett 1700-talsslott. Personen som kommer på en uppsättnings scenografi kallas scenograf.

SCEN/SALONG – rummet som opera- eller balettföreställningar ofta spelas i är uppdelat i scen och salong. Scenen är den spelplats där artisterna uppträder medan salongen är den del av rummet där publiken sitter.

FOTNOTER

1. Lidén, Ellinor (2022): *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*. Akademisk avhandling, Stockholms universitet.
2. Jonsson, Stefan (2022): *Den otyglade skönheten. 5 saker konsten vet om demokratin*. Norstedts, Stockholm.
3. WHO (2019): *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? scoping review*. Finns här: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289054553>
4. Lidén, *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*.
5. Aspán, Margareta (2020): *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*. Stockholms universitet.
6. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
7. Aspán, Margareta (2022): Kungliga Operan som plats för ytterstadens barn? En barnomsgeografisk analys av samspelade kontraster. I *I rörelse. Estetiska erfarenheter i pedagogiska sammanhang* (red: Burman, A. & Lundberg Bouquelson, P.). Södertörns högskola.
8. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
9. Helander, Karin (2011): ”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var” Om barnteater och receptionsforskning. *Locus*, 3-4, Stockholms universitet.
10. Helander, Karin (2004): ”Det var roligt när mamman grät” – barns tankar om teater. I *Barns smak. Om barn och estetik* (red: Banér, A.). Centrum för barnkulturforskning, Stockholms universitet.
11. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
12. Lidén, *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*.
13. Helander, ”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var” Om barnteater och receptionsforskning.
14. Helander, Karin (1998): *Från sagospel till barntragedi. Pedagogik, förströelse och konst i 1900-talets svenska barnteater*. Carlssons. s. 247
15. Ernst, Manilla (2016): *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter operauppsättningen Min mamma är en drake*. Kungliga Operan. s. 9.
16. Ernst, *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter operauppsättningen Min mamma är en drake*.
17. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
18. Ernst, *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter operauppsättningen Min mamma är en drake*.
19. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*; Lidén, *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*.
20. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*, s. 172
21. Helander, ”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var” Om barnteater och receptionsforskning.
22. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
23. Helander, Karin & Ljungdahl, Camilla (2017): *Att öppna nya världar. En handledning om att gå på teater och dans med barn i förskola och skola*. Riksteatern Barn och unga.
24. Ernst, Manilla (2016): *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter operauppsättningen Min mamma är en drake*. Kungliga Operan. s. 26
25. Helander, ”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var” Om barnteater och receptionsforskning.
26. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*, s. 129.
27. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*, s. 142.
28. Lidén, *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*.
29. Aspán, *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*.
30. Lidén, *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*.
31. Aspán, Margareta (2023): Article 31 – the Forgotten Right to Cultural Life and the Arts. I *The Rights of the Child: Legal, Political and Ethical Challenges* (red: Adami, R., Kaldal, A. & Aspán, M.). Brill.

REFERENSLITTERATUR

Aspán, Margareta (2023): Article 31 – the Forgotten Right to Cultural Life and the Arts. I *The Rights of the Child: Legal, Political and Ethical Challenges* (red: Adami, R., Kaldal, A. & Aspán, M.). Brill.

Aspán, Margareta (2022): Kungliga Operan som plats för ytterstadens barn? En barndomsgeografisk analys av samspelande kontraster. I *I rörelse. Estetiska erfarenheter i pedagogiska sammanhang* (red: Burman, A. & Lundberg Bouquillon, P.). Södertörns högskola.

Aspán, Margareta (2020): *Unga på Operan. Konstnärlig verksamhet i skola*. Stockholms universitet.

Ernst, Manilla (2016): *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter operauppsättningen Min mamma är en drake*. Kungliga Operan.

Helander, Karin & Ljungdahl, Camilla (2017): *Att öppna nya världar. En handledning om att gå på teater och dans med barn i förskola och skola*. Riksteatern Barn och unga.

Helander, Karin (2011): ”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var” Om barnteater och receptionsforskning. *Locus*, 3-4. Stockholms universitet.

Helander, Karin (2004): ”Det var roligt när mamman grät” – barns tankar om teater. I *Barns smak. Om barn och estetik* (red: Banér, A.). Centrum för barnkulturforskning, Stockholms universitet.

Helander, Karin (1998): *Från sagospel till barntragedi. Pedagogik, förströelse och konst i 1900-talets svenska barnteater*. Carlssons.

Jonsson, Stefan (2022): *Den ottyglade skönheten. 5 saker konsten vet om demokratin*. Norstedts.

FN:s konvention om barnets rättigheter.

Finns bl.a. här: <https://www.barnombudsmannen.se/stallningstaganden/publikationer/en-skrift-om-barnkonventionen/>

Lidén, Ellinor (2022): *Barnteater som händelse. Barnpublik och vuxenvärldar vid Kulturhuset Stadsteaterns scen i Skärholmen*. Akademisk avhandling, Stockholms universitet.

WHO (2019): What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review.

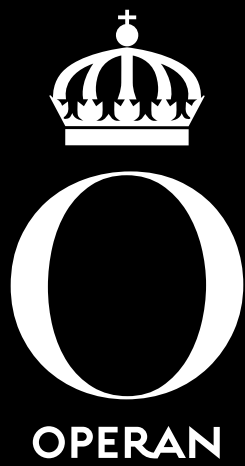
Finns här: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289054553>

ANSVARIG UTGIVARE *Fredrik Lindgren*
TEXT *Signe Barfoed, Fil. mag i barnkultur vid Centrum
för barnkulturforskning, Stockholms universitet.*
REDAKTION *Christian Jørgensen, Nicholas Ringskog Ferrada-Noli,
Sara Nordeman, Moa Wester & Tomas Hultman*
BILDREDAKTÖR *Rani Banth*
FORMGIVNING *Magnus Israelsson*
FOTO *Kungliga Operan*
UNGA OPERAN 2024

STORT TACK TILL
*Karin Helander och Roy Sandgren för insiktsfulla och givande samtal,
samt tack till Margareta Aspán.*

OPERAN